

АНАЛІЗ ДОСВІДУ ПІДГОТОВКИ МАЙБУТНІХ ВИКЛАДАЧІВ ВИЩОЇ ШКОЛИ В УМОВАХ МАГІСТРАТУРИ

Магістратура відповідно до нормативно-законодавчої бази вищої освіти є ланкою, що забезпечує підготовку кадрів для науково-дослідної й науково-педагогічної діяльності. Її завданням є навчання студентів сучасній методології та методиці наукового пізнання, підготовка їх до наукових досліджень та викладацької діяльності. Проведений аналіз галузевих стандартів вищої освіти показав, що стандарти більшості спеціальностей непедагогічного профілю зорієнтовані тільки на фахову освіту. Це свідчить про те, що проблема підготовки майбутніх викладачів ВНЗ на сьогодні залишається значною мірою невирішеною.

Ключові слова: вища освіта, освітньо-кваліфікаційний рівень, магістратура, майбутній викладач вищої школи

Постановка проблеми. Динамічні зміни, які характерні для інформаційного суспільства, зумовлюють також і розвиток системи вищої освіти. Аналіз ситуації на ринку праці України свідчить про певний дисбаланс у сфері підготовки кадрів, являється у розриві між результатами підготовки майбутніх фахівців та потребами ринку праці. Тому завдання підготовки спеціалістів світового рівня, які володіють глибокими фундаментальними та спеціальними знаннями, здатні працювати активно і творчо, є надзвичайно актуальним для системи вищої освіти. З огляду на те, що найвищим освітньо-кваліфікаційним рівнем в системі вищої освіти є рівень магістра, саме магістратура, в першу чергу, покликана готувати фахівців, які здатні забезпечити вирішення актуальних проблем сьогодення. Зарубіжний досвід також свідчить про те, що саме на магістрів покладається важлива роль у забезпеченні науково-технічного прогресу і розвитку суспільства в цілому. У вирішенні цих завдань визначальна роль належить викладачу вищої школи, здатного до прогресивної динаміки особистісного й професійного зростання.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Як справедливо зазначив В.Г. Кремень, «університетська освіта забезпечує майбутнє шляхом формування нового покоління професіоналів або іншими словами, виробляє високоякісний людський (освіта, здоров'я) та соціальний (культура, загальні цінності, сильне громадянське суспільство) капітал» [1].

Аналіз сучасного досвіду підготовки магістрів у зарубіжних країнах та в Україні свідчить про те, що формування педагогічної компетентності викладача вищого навчального закладу переважно відбувається на етапі його навчання в магістратурі. Так, у країнах Європейського союзу ступінь магістра надає можливість фахівцю працювати викладачем у вищій школі, оскільки магістри отримують відповідну психолого-педагогічну підготовку [2].

Формулювання цілей статті. Висвітлення результатів аналізу досвіду підготовки майбутніх викладачів вищої школи в умовах магістратури дає можливість проаналізувати її проблеми та окреслити перспективи підвищення якості процесу формування професійної компетентності магістрантів.

Виклад основного матеріалу. Перехід вищої освіти на двоступеневу систему – бакалаврат і магістратуру – відбувся у зв'язку з приєднанням України до Болонської конвенції. У перекладі з латинської мови слово “магістр” (magister) має значення “начальник, наставник, учитель”.

У словнику іноземних слів зазначається, що магістр – це другий академічний ступінь, який у США, Великобританії та інших країнах з англо-американською системою освіти надається особам, що закінчили університет або дорівнений до нього вуз і мають ступінь бакалавра, прослухали додатковий курс протягом 1-2 років, склали спеціальний іспит і захистили магістерську дисертацію.

В українському педагогічному словнику слово «магістр» має два значення: як перший науковий ступінь, що присуджувався після спеціального іспиту та захисту дисертації в дореволюційній Росії та деяких інших країнах; як голова духовного або рицарського ордену.

Проаналізуємо досвід підготовки майбутніх викладачів вищої школи в умовах магістратури крізь призму інтеграції України до європейського освітнього простору.

Ще у XVII-XVIII століттях в західноєвропейських університетах старшим студентам, які успішно засвоїли арифметику, геометрію, астрономію, теорію музики, так званий квадріум, на факультеті «вільних мистецтв» – присвоювали ступінь магістра мистецтв. Це давало право вступу на один з трьох вищих факультетів університету, а також займатися викладацькою діяльністю (*Magister atrium liberalium*) [2, с.224].

У Росії при Московському університеті в 1779 році була відкрита вчительська семінарія, яка готувала викладачів гімназій і університетів. Досвід даної інституції був використаний в процесі реформ народної освіти на початку XIX століття, який призвів до організації при університетах педагогічних інститутів, орієнтованих на підготовку вчителів гімназій.

Основи підготовки викладачів вищої школи в Росії були закладені Статутом від 1863 року, починаючи з якого став функціонувати інститут професорських стипендіатів.

У радянський час основними каналами забезпечення вищої школи викладачами були аспірантура, докторантура і система післявузівської освіти: факультети підвищення кваліфікації (ФПК), стажування. Тобто у вузах традиційно склалася практика залучення до педагогічної діяльності фахівців з певної предметної області без педагогічної освіти. При цьому широко поширеною думкою було така, що для здійснення викладацької діяльності цілком достатньо фундаментальної спеціальної і загальнонаукової підготовки, отриманої при набутті певного фаху. Отримання педагогічних та методичних знань мала забезпечувати система підвищення кваліфікації [3; 4; 5].

Наявність вченого ступеня викладача розглядалася, з одного боку, як свідчення високої наукової кваліфікації, з іншого боку – як необхідний критерій отримання звання доцента, професора, тобто кваліфікаційного підтвердження педагогічної компетентності. Дане положення справ впливало з наступних припущень:

- предметно-дисциплінарна, наукова компетентність є достатньою для викладацької діяльності у вищій школі;
- програми навчання в аспірантурі, докторантурі націлені на наукову, предметно-дисциплінарну підготовку;
- педагогічна діяльність викладача не має специфіки і не вимагає окремої підготовки.

Наслідком такої ситуації було те, що викладачеві самому доводилося вирішувати, на основі яких принципів підбирати матеріал, як організувати заняття, як встановити взаємовідносини зі студентами. Найчастіше він спочатку відтворював зразки, а вже потім, через багато років, методом проб і помилок знаходив відповіді на багато питань [6].

Отже, за радянських часів спеціальної системи підготовки вузівських викладачів не існувало. Педагогічні вузи готували вчителів шкіл або середніх спеціальних навчальних закладів, а аспірантура і докторантура приділяли основну увагу дослідницькій діяльності аспірантів і докторантів. Невеликі курси з педагогіки, що читалися в рамках аспірантури, принципово не вирішували проблеми формування професійної компетентності майбутніх викладачів вищої школи. Курси підвищення кваліфікації викладачів вищих навчальних закладів найчастіше були націлені на розвиток умінь в області дисциплін, що викладаються.

Розвиток системи вищої освіти в Україні, приєднання її до європейського освітнього простору актуалізувало увагу до підготовки науково-педагогічних працівників як основних агентів впровадження європейської стратегії розвитку освіти.

Аналіз сучасного досвіду підготовки магістрів у зарубіжних країнах та в Україні свідчить про те, що формування педагогічної компетентності викладача вищого навчального закладу переважно відбувається на етапі його навчання в магістратурі. Так, у країнах Європейського союзу ступінь магістра надає можливість фахівцю працювати викладачем у

вищій школі, оскільки магістри отримують відповідну психолого-педагогічну підготовку [2]. Такий же досвід наявний і у країнах СНД, зокрема у Росії, Білорусі.

У Росії ініціатива інституалізації підготовки майбутнього викладача вищої школи була почата приблизно в 1994 р. Дана діяльність проходила в кілька етапів.

Протягом 1994-1996 років у рамках науково-технічної програми «Університети Росії» при активній участі співробітників Іванівського, Московського і Ярославського державних університетів був створений проект Педагогічного мінімуму для підготовки до педагогічної діяльності викладача вищої школи.

У 1996 році наказом Госкомвуза Росії № 1318 (від 26 липня 1996 р.) було створено Науково-методичну раду з підготовки, перепідготовки та підвищення кваліфікації у сфері психолого-педагогічних, соціально-економічних та інформаційно-технологічних дисциплін для викладацької діяльності у вищих навчальних закладах. На основі запропонованих проектів і критичних зауважень Рада розробила «Вимоги до обов'язкового мінімуму змісту професійної програми, що забезпечує одержання додаткової кваліфікації «Викладач вищої школи», затвердженому в 1997 року Міністерством загальної та професійної освіти РФ.

Наступним етапом процесу інституалізації стало затвердження в 2001 р. Міністерством освіти Росії нової редакції Державних вимог до мінімуму змісту та рівня підготовки для отримання додаткової кваліфікації «Викладач вищої школи», які були введено в дію у 2002 році. Відповідно до даних Вимог у системі вищої освіти Росії магістрантам, аспірантам та викладачам, які не мають педагогічної освіти, надається можливість навчання за додатковою професійною освітньою програмою з отриманням кваліфікації «Викладач вищої школи». При цьому призначенням освітньо-професійної програми є комплексна психолого-педагогічна, соціально - економічна та інформаційно-технологічна підготовка до педагогічної діяльності у вищому навчальному закладі на основі основної програми вищої професійної освіти.

Підготовка викладачів вищої школи здійснюється у провідних вищих навчальних закладах Росії, зокрема у Московському та Санкт-Петербурзькому державних університетах, Московській державній консерваторії, у Красноярському державному університеті, Тюменському державному нафтогазовому університеті, Томському політехнічному університеті тощо. До переліку навчальних дисциплін у зазначених вищих навчальних закладах входять: історія вищої освіти; дидактика вищої освіти; нормативно-правові засади діяльності викладача у вищому навчальному закладі; методика навчання у вищому навчальному закладі; психологія навчання у вищому навчальному закладі; психологія професійно-педагогічного спілкування; психологія інтелекту і креативності; інформаційні технології в науці і вищій освіті; тренінг педагогічної риторики; іноземна мова (за програмою кандидатського екзамену); історія та філософія науки (за програмою кандидатського екзамену).

Навчання майбутніх викладачів вищої школи триває від 1 до 2 років за індивідуальним навчальним планом, що включає передбачену програмою педагогічну практику у вищому навчальному закладі, підготовку та захист підсумкової атестаційної роботи з проблем вищої школи й організації освітнього процесу у вузі. Навчальне навантаження складає 1080 годин (згідно з навчальним планом). Після завершення навчання і успішного захисту випускний (дипломної) роботи видається державний диплом про додаткову (до вищого) освіту з присвоєнням кваліфікації «викладач вищої школи» [7].

У Білорусі також здійснюється розроблення, апробація та аналіз різних підходів до проектування психолого-педагогічної підготовки магістрантів до викладання у вищій школі. Так, у Білоруському державному університеті розроблена модель підготовки студента до педагогічної діяльності (в широкому сенсі слова: вчителів шкіл і викладачів вищих навчальних закладів), яка передбачає три рівні формування психолого-педагогічної компетентності:

перший – загальнопедагогічний (обов'язковий мінімальний), який забезпечує формування психолого-педагогічних компетенцій у студентів всіх спеціальностей, що навчаються на рівні бакалавра (курс «Основи психології та педагогіки» – 68 год.);

другий – професійно-педагогічний або спеціальний, на якому студенти отримують в якості додаткової професійну педагогічну підготовку (рівень бакалавра) та, відповідно, кваліфікацію – «вчитель» (курси «Психологія» – 34 год., «Педагогіка» – 34 год., «Методика викладання дисципліни» – 34-68 год., спецкурси з освітньої проблематики – 24 год.);

третій – поглиблено-педагогічний, на якому здійснюється підготовка студентів-магістрантів різних спеціальностей до викладання профільного (базового) предмета (або суміжних предметів) у вузах, середніх спеціальних навчальних закладах, на старшому (ліцейному) ступені загальноосвітньої школи (курс «Педагогіка і психологія вищої школи» – 68 годин, на 2 і 3 рівнях передбачена педагогічна практика)» [8].

В університеті також розроблена навчальна програма «Педагогіка і психологія вищої школи» для вищих навчальних закладів Білорусі.

В Україні підготовка студентів за освітньо-кваліфікаційним рівнем “магістр” розпочалася у 1998 – 1999 навчальному році згідно з “Положенням про освітньо-кваліфікаційні рівні (ступеневу освіту)”. У цьому Положенні визначено, що магістр – найвищий освітньо-кваліфікаційний рівень фахівця в багатоступеневій системі вищої освіти України. Освітньо-професійна програма підготовки магістра включає “поглиблену фундаментальну, гуманітарну, соціально-економічну, психолого-педагогічну, спеціальну та науково-практичну підготовку” [9, с. 13]. Особливість запровадження рівня «магістр» полягала у тому, що для його набуття особливе значення мало надаватися не лише процесу підготовки до професійної, а й до науково-педагогічної діяльності.

На сучасному етапі згідно із Законом України “Про вищу освіту”, магістр – це “освітньо-кваліфікаційний рівень вищої освіти особи, яка на основі освітньо-кваліфікаційного рівня бакалавра здобула повну вищу освіту, спеціальні вміння й знання, достатні для виконання професійних завдань та обов'язків (робіт) інноваційного характеру певного рівня професійної діяльності, що передбачені для первинних посад у певному виді економічної діяльності” [10].

Особа, яка здобула освітньо-кваліфікаційний рівень “магістр”, повинна володіти поглибленими знаннями з обраної спеціальності, вміннями інноваційного характеру, навичками науково-дослідної (творчої), або науково-педагогічної, або управлінської діяльності, набути певний досвід використання одержаних знань і вміти продукувати (створювати) елементи нових знань для вирішення завдань у відповідній сфері професійної діяльності.

Відповідно до Закону України “Про освіту” і рішення Міністерства освіти і науки України право підготовки магістрів надається вищим навчальним закладам III-IV рівнів акредитації за наявності ліцензії на право провадження освітньої діяльності за IV рівнем акредитації з відповідної спеціальності.

Підготовка магістрів здійснюється за напрямами та спеціальностями, затвердженими постановою Кабінету Міністрів України та відповідає освітньо-професійним програмам, освітньо-кваліфікаційним характеристикам, навчальним планам, програмам навчальних дисциплін та іншим нормативно-правовим документам у галузі вищої освіти.

Кваліфікація магістра відповідної спеціальності присвоюється особам, які за певний період виконали усі вимоги ОПП підготовки магістра, склали усі іспити, заліки, виконали індивідуальні завдання, передбачені навчальним планом, підготували і захистили магістерську кваліфікаційну роботу.

Вимоги до магістерської підготовки відображено і у Національній рамці кваліфікації, затвердженій Постановою Кабінету Міністрів України від 23 листопада 2011 р. № 1341 [11]. Згідно з цим документом кваліфікація магістра передбачає здатність розв'язувати складні задачі і проблеми у певній галузі професійної діяльності або у процесі навчання, що

передбачає проведення досліджень та/або здійснення інновацій та характеризується невизначеністю умов і вимог.

Дескрипторами освітньо-кваліфікаційного рівня магістр визначені наступні:

знання: спеціалізовані концептуальні знання, набуті у процесі навчання та/або професійної діяльності на рівні новітніх досягнень, які є основою для оригінального мислення та інноваційної діяльності, зокрема в контексті дослідницької роботи;

уміння: розв'язання складних задач і проблем, що потребує оновлення та інтеграції знань, часто в умовах неповної/недостатньої інформації та суперечливих вимог;

комунікація: зрозуміле і недвозначне донесення власних висновків, а також знань та пояснень, що їх обґрунтовують, до фахівців і нефахівців, зокрема до осіб, які навчаються;

автономність та відповідальність: прийняття рішень у складних і непередбачуваних умовах, що потребує застосування нових підходів та прогнозування.

Отже, відмінністю програми магістерської підготовки є її випереджувальний характер, спрямованість на інноваційну діяльність, зокрема, і у галузі науки. На сьогодні магістратура, згідно з нормативно-законодавчою базою, є ланкою у системі вищої освіти, що забезпечує підготовку кадрів для науково-дослідної й науково-педагогічної діяльності. Підготовка магістрів спрямована на створення умов для творчого розвитку особистості й підготовку фахівців за одним із функціональних напрямів діяльності: науково-дослідним, науково-педагогічним, управлінським.

Зауважимо, що зміст магістерської підготовки в Україні визначається нормативною та вибірковою частинами програми, яка розробляється у встановленому порядку з кожної спеціальності відповідно до Переліку спеціальностей, що визначений для освітньо-кваліфікаційного рівня “спеціаліст, магістр” та окремих галузей знань для освітньо-кваліфікаційного рівня “магістр”, та відображається в галузевих стандартах. Галузеві стандарти вищої освіти за певним освітньо-кваліфікаційним рівнем та напрямом є основою для професійної підготовки.

Проведений аналіз галузевих стандартів вищої освіти показав, що, не зважаючи на нормативно закріплене право для магістрів здійснювати викладацьку діяльність, стандарти більшості спеціальностей непедагогічного профілю, які є основою і визначають зміст професійної підготовки, зорієнтовані тільки на фахову освіту. В них не відображена науково-педагогічна спрямованість підготовки.

Так, наприклад, галузевий стандарт вищої освіти з підготовки магістра напряму 0501 “Економіка підприємства” (2002) в переліку обов’язкових (нормативних) дисциплін в обсязі 14 кредитів не передбачає психолого-педагогічної й наукової підготовки до професійної діяльності у вищому навчальному закладі. Галузевий стандарт вищої освіти з підготовки магістра напряму 0401 “Психологія” (2004) на науково-педагогічну підготовку передбачає з 18 кредитів лише 2 кредити, відведених на дисципліни “Методика викладання у вищій школі” (1 кредит) та “Методика та організація наукових досліджень” (1 кредит).

Отже, можна констатувати, що при визначенні нормативних дисциплін освітньо-професійної підготовки майбутніх фахівців в умовах магістратури, як правило, відбувається нехтування науково-педагогічною складовою підготовки.

Для аналізу цілісного змісту (нормативної та варіативної складових) підготовки майбутніх викладачів в умовах магістратури у ВНЗ непедагогічного профілю нами було проаналізовано 43 навчальних планів підготовки магістрів у 7 вищих навчальних закладах з усіх регіонів України. Результати проведеного аналізу змісту підготовки майбутніх викладачів вищої школи в умовах магістратури свідчать про недостатню усвідомленість викладачів та адміністрації вищих навчальних закладів актуальності і важливості підготовки магістрантів до науково-педагогічної діяльності.

Так, дисципліна «Методологія та організація наукових досліджень» представлена у 68% навчальних планів; кількість годин, відведених на цю дисципліну, коливається від 27 до 162. Дисципліна «Педагогіка та психологія вищої школи» включена до навчання у 59% вищих навчальних закладів; кількість годин, відведених на цю дисципліну, коливається від

54 до 162. Дисципліна «Методика навчання у вищій школі» входить до 43% навчальних планів; кількість годин, відведених на цю дисципліну, коливається від 27 до 108. Дисципліна «Вища освіта і Болонський процес» включена до 61% навчальних планів; кількість годин, відведених на цю дисципліну, коливається від 27 до 108. Дисципліна «Організація навчального процесу у вищій школі» включена до 12% навчальних планів; кількість годин, відведених на цю дисципліну, коливається від 27 до 54. Дисципліна «Використання сучасних інформаційних технологій у навчальному процесі вищої школи» включена до 9% навчальних планів; кількість годин, відведених на цю дисципліну, коливається від 27 до 108.

На наш погляд, показовим є факт, що педагогічна практика у різних її варіантах (асистентська, науково-педагогічна) є наявною лише у 37% проаналізованих навчальних планах. Її тривалість коливається від двох до чотирьох тижнів.

Висновки. Таким чином, проведений аналіз освітньої діяльності вищих навчальних закладів свідчить про те, що проблема підготовки майбутніх викладачів ВНЗ в умовах магістратури на сьогодні залишається значною мірою невирішеною. В Україні існує розрив між якістю, яку забезпечує наявна підготовка викладачів вищої школи, і тими вимогами, що постають перед вищою освітою у зв'язку з розвитком суспільства. На нашу думку, пошук шляхів удосконалення підготовки викладачів, їх поширення, практичне використання та збереження в середовищі, що швидко змінюється, є головною умовою щодо забезпечення потреби України у висококваліфікованих науково-педагогічних кадрах [12].

ЛІТЕРАТУРА

1. Кремень В.Г. Система освіти в Україні: сучасні тенденції і перспективи // Професійна освіта: педагогіка і психологія: польсько-український щорічник /// За ред. І. Зязюна, Н. Ничкало, Т. Левовицького, І. Вільш. - Вип. // - К.; Четсохова: Вид-во «Зіпол», 2000. С. 11-30
2. Сисоєва С.О. Вища освіта України: реалії сучасного розвитку / С.О. Сисоєва, Н.Г. Батечко. – К.: ВД ЕКМО, 2011. – 344 с.
3. Шумская Л.И. Психолого-педагогическая подготовка преподавателей высшей школы: учебно-методическое пособие для слушателей системы последиplomного образования. / Л.И. Шумская, О.Б. Дормешкин. – Мн.: БГЭУ, 2000. – 74 с.
4. Бабаскин В.С. Фрагменты дидактики высшей школы: теория, методология, практика: пособие для начинающего аспиранта, преподавателя, слушателя ФПК преподавателей вузов / В.С. Бабаскин, А.В. Коржуев П.И. Самойленко // Под ред. А.В. Коржуева. – М.: Янус-К, 2000. – 144 с.
5. Коржуев А.В. Традиции и инновации в высшем профессиональном образовании / А.В. Коржуев, В.А. Попков – М.: Изд-во МГУ, 2003. – 300 с.
6. Проворов А. О роли магистратуры и аспирантуры в подготовке научно-педагогических кадров / А. Проворов, О. Проворова, Н.Сенаторова // Высшее образование в России. – 1999, № 2. – С. 12-23.
7. Межфакультетская дополнительная образовательная программа СПбГУ [Электронный ресурс] – Режим доступа: <http://www.psy.spbu.ru/perepodgotovka/higher-school>
8. Жук О.Л. Компетентностный подход к педагогической подготовке студентов в классическом университете / О.Л. Жук // Качество высшего педагогического образования: проблемы и пути повышения: материалы международной научно-практической конференции, 15 апр. 2004г. / редкол.: Н.А. Березовин (отв.ред) [и др.] – Мн.: БГУ, 2004. – С.145-152.
9. Інформаційний збірник Міністерства освіти України. – № 10 (1-32). – К.: Педагогічна преса, 1998. – 31с
10. Закон України «Про вищу освіту / Освіта України. – № 17. – 26 лютого 2002 р.
11. Про затвердження Національної рамки кваліфікацій / Постанова Кабінету Міністрів України від 23 листопада 2011 р. № 1341 [Електронний ресурс] – Режим доступа: <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/1341-2011-%D0%BF>
12. Драч І.І. Проблеми та перспективи підготовки магістрантів з педагогіки вищої школи / І.І.Драч // Вища освіта України – Додаток 2 до №3, том V (30), – 2011 р. – Тематичний випуск «Вища освіта України у контексті інтеграції до європейського освітнього простору». – С.147-155.

Рецензент: д.пед.н., проф. Плахотнік О.В., завідувача кафедри педагогіки, Київський національний університет імені Тараса Шевченка

к.пед.н., доц. Драч І.І.

АНАЛИЗ ОПЫТА ПОДГОТОВКИ БУДУЩИХ ПРЕПОДАВАТЕЛЕЙ ВЫСШЕЙ ШКОЛЫ В УСЛОВИЯХ МАГИСТРАТУРЫ

Магистратура в соответствии с нормативно-законодательной базы высшего образования является звеном, осуществляющим подготовку кадров для научно-исследовательской и научно-педагогической деятельности. Ее задачей является обучение студентов современной методологии и методике научного познания, подготовка их к научным исследованиям и преподавательской деятельности. Проведенный анализ отраслевых стандартов высшего образования показал, что стандарты большинства специальностей ориентированные только на профессиональное образование. Это свидетельствует о том, что проблема подготовки будущих преподавателей вузов на сегодня остается в значительной степени нерешенной.

Ключевые слова: высшее образование, образовательно-квалификационный уровень, магистратура, будущий преподаватель высшей школы

Drach Irina, PhD (Pedagogy), associate professor

ANALYSIS OF EXPERIENCE TRAINING FUTURE HIGH SCHOOL LECTURERS IN MAGISTRACY

In accordance with the legal and regulatory framework of higher education magistracy is a link, training of staff for research and pedagogical activities. Its mission is to educate students of modern methods and methodology of scientific knowledge, to prepare them for research and teaching. The analysis of industry standards for higher education has shown that the standards of most professions focused only on professional education. This indicates that the problem of training future teachers of high schools today remains largely unsolved.

Keywords: higher education, education and qualification level, graduate, future high school teacher.

Drach_i@ukr.net